༄༅། །འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་
ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། །

The Diamond Cutter,
An Exalted Sutra of the Greater Way on the Perfection of Wisdom

། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། ཨཱརྱ་བཛྲ་ཙྪེ་ད་ཀཱ་ན་མ་པྲ་ཛྙཱ་པཱ་ར་མི་ཏ་མ་ཧཱ་ཡཱ་ན་སཱུ་ཏྲ། བོད་
སྐད་དུ། འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་
ཆེན་པོའི་མདོ།

In the language of India, this teaching is called the *Arya Vajra Chedaka Nama Prajnya Paramita Mahayana Sutra.* In the language of Tibet, it is called the *Pakpa Sherab Kyi Parultu Chinpa Dorje Chupa Shejawa Tekpa Chenpoy Do.* [In the English language, it is called *"The Diamond Cutter,"An Exalted Sutra of the Greater Way on the Perfection of Wisdom.*]

སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ།

I bow down to all Buddhas and bodhisattvas.

།འདི་སྐད་བདག་གིས་ཐོས་པ་དུས་གཅིག་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས་མཉན་དུ་ཡོད་པ་ན་རྒྱལ་བུ་རྒྱལ་བྱེད་ཀྱི་ཚལ་མགོན་མེད་ཟས་སྦྱིན་གྱི་ཀུན་དགའ་ར་བ་ན་དགེ་སློང་སྟོང་ཉིས་བརྒྱ་ལྔ་བཅུའི་དགེ་སློང་གི་དགེ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རབ་ཏུ་མང་པོ་དང་ཐབས་ཅིག་ཏུ་བཞུགས་ཏེ།

These words once I heard. The Conqueror was residing at Shravasti, in the park of Anatapindada in the gardens of Prince Jeta. In convocation with him was a great gathering of 1,250 monks who were listeners, as well as an immense number of bodhisattvas who were great beings.

དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་སྔ་དྲོའི་དུས་ཀྱི་ཚེ་ཤམ་ཐབས་དང་ཆོས་གོས་སྐུ་ལ་གསོལ་ཏེ་ལྷུང་བཟེད་བསྣམས་ནས་མཉན་ཡོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཆེན་པོར་བསོད་སྙོམས་ཀྱི་ཕྱིར་ཞུགས་སོ། །དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་མཉན་ཡོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཆེན་པོར་བསོད་སྙོམས་ཀྱི་ཕྱིར་གཤེགས་ནས་བསོད་སྙོམས་ཀྱི་ཞལ་ཟས་མཇུག་ཏུ་གསོལ་ཏེ་ཟས་ཀྱི་བྱ་བ་མཛད་ནས་ཟས་ཕྱི་མའི་བསོད་སྙོམས་སྤངས་པས། ལྷུང་བཟེད་དང་ཆོས་གོས་བཞག་ནས་ཞབས་བསིལ་ཏེ་གདན་བཤམས་པ་ལ་སྐྱིལ་མོ་ཀྲུང་བཅས་ནས་སྐུ་དྲང་པོར་བསྲང་སྟེ་དྲན་པ་མངོན་དུ་བཞག་ནས་བཞུགས་སོ།།

In the morning then the Conqueror donned his monk's robes and outer shawl, took up his sage's bowl, and entered the great city of Shravasti for requesting his meal. After collecting the food, he returned from the city and partook of it. When he had finished eating, he put away his bowl and shawl, for he was a person who had given up eating in the latter part of the

day. Lord Buddha then washed his feet and seated himself on a cushion that had been set forth for him. He crossed his legs in the full lotus position, straightened his back, and placed his thoughts into a state of contemplation.

དེ་ནས་དགེ་སློང་མང་པོ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ག་ལ་བ་དེར་དོང་སྟེ་ལྷགས་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་ཞབས་ལ་མགོ་བོས་ཕྱག་འཚལ་ཏེ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ལན་གསུམ་བསྐོར་བ་བྱས་ནས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འཁོད་དོ། །ཡང་དེའི་ཚེ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་འཁོར་དེ་ཉིད་དུ་འདུས་པར་གྱུར་ཏེ་འདུག་གོ །

Then a great number of monks advanced towards the Conqueror and, when they had reached his side, bowed and touched their heads to his feet. They circled him in respect three times, and seated themselves to one side. At this point the junior monk Subhuti was with this same group of disciples, and he took his seat with them.

དེ་ནས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་སྟན་ལས་ལངས་ཏེ་བླ་གོས་ཕྲག་པ་གཅིག་ཏུ་གཟར་ནས་པུས་མོ་གཡས་པའི་ལྷ་ང་ས་ལ་བཙུགས་ཏེ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ག་ལ་བ་དེ་ལོགས་སུ་ཐལ་མོ་སྦྱར་བ་བཏུད་དེ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །

Then the junior monk Subhuti rose from his cushion, dropped the corner of his upper robe from one shoulder in a gesture of respect, and knelt with his right knee to the ground. He faced the Conqueror, joined his palms at his heart, and bowed. Then he beseeched the Conqueror, in the following words:

བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་
སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་ཕན་
གདགས་པའི་དམ་པ་ཇི་སྙེད་པས་ཕན་བཏགས་པ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་
བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རྣམས་ཡོངས་སུ་གཏད་པའི་དམ་པ་ཇི་སྙེད་པས་ཡོངས་སུ་
གཏད་པ་ནི། བཅོམ་ལྡན་འདས། ངོ་མཚར་ལགས་ སོ།།

O Conqueror, the Buddha, the One Gone Thus, the Destroyer of the Foe, the Totally Enlightened One, has given much beneficial instruction to the bodhisattvas who are great beings. All the instruction he has ever given has been of benefit.

And the One Gone Thus, the Destroyer of the Foe, the Totally Enlightened One, has as well instructed these bodhisattvas who are great beings by granting them clear direction. All the clear direction he has ever granted, o Conqueror, has been a wondrous thing. It is, o Conqueror, a wondrous thing.

བདེ་བར་གཤེགས་པ། ངོ་མཚར་ལགས་སོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། བྱང་ཆུབ་
སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་ཇི་ལྟར་གནས་པར་བགྱི། ཇི་
ལྟར་བསྒྲུབ་པར་བགྱི། ཇི་ལྟར་སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བགྱི།

And now, o Conquering One, what of those who have entered well into the way of the bodhisattva? How shall they live? How shall they practice? How should they keep their thoughts?

དེ་སྐད་ཅེས་གསོལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ལ་
འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །རབ་འབྱོར། ལེགས་སོ། །ལེགས་སོ། །རབ་
འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བྱང་ཆུབ་
སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་ཕན་གདགས་པའི་དམ་པས་ཕན་
བཏགས་སོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་
པོ་རྣམས་ལ་ཡོངས་སུ་གཏད་པའི་དམ་པས་ཡོངས་སུ་གཏད་དོ། །

This did Subhuti ask, and then the Conqueror spoke the following words, in reply to Subhuti's question:

> O Subhuti, it is good, it is good. O Subhuti, thus it is, and thus is it: the One Thus Gone has indeed done benefit to the bodhisattvas who are great beings, by granting them beneficial instruction. The One Thus Gone has indeed given clear direction to the bodhisattvas who are great beings, by granting them the clearest of instruction.

རབ་འབྱོར། དེའི་ཕྱིར་ཉོན་ལ་ལེགས་པར་རབ་ཏུ་ཡིད་ལ་ཟུངས་ཤིག་དང་། བྱང་
ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་ཇི་ལྟར་གནས་པར་བྱ་བ་
དང་། ཇི་ལྟར་བསྒྲུབ་པར་བྱ་བ་དང་། ཇི་ལྟར་སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བྱ་བ་ངས་
ཁྱོད་ལ་བཤད་དོ། །

> And since it is so, o Subhuti, listen now to what I speak, and be sure that it stays firmly in your heart, for I shall reveal to you how it is that those who have entered well into the way of the bodhisattva should live, and how they should practice, and how they should keep their thoughts.

བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་ནོ། །ཞེས་གསོལ་ནས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་ལྟར་ཉན་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །

"Thus shall I do," replied the junior monk Subhuti, and he sat to listen as instructed by the Conqueror. The Conqueror too then began, with the following words:

རབ་འབྱོར། འདི་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་ཇི་ཙམ་སེམས་ཅན་དུ་བསྡུ་བས་བསྡུས་པ་སྒོང་ལས་སྐྱེས་པའམ། མངལ་ནས་སྐྱེས་པའམ། དྲོད་གཤེར་ལས་སྐྱེས་པའམ། བརྫུས་ཏེ་སྐྱེས་པའམ། གཟུགས་ཅན་ནམ། གཟུགས་མེད་པའམ། འདུ་ཤེས་ཅན་ནམ། འདུ་ཤེས་མེད་པའམ། འདུ་ཤེས་མེད་འདུ་ཤེས་མེད་མིན་ནམ། སེམས་ཅན་གྱི་ཁམས་ཇི་ཙམ་སེམས་ཅན་དུ་གདགས་པས་བཏགས་པ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཕུང་པོ་ལྷག་མ་མེད་པའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དབྱིངས་སུ་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླའོ། །དེ་ལྟར་སེམས་ཅན་ཚད་མེད་པ་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླས་ཀྱང་སེམས་ཅན་གང་ཡང་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླས་པར་གྱུར་པ་མེད་དོ། །སྙམ་དུ་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །

Subhuti, this is how those who have entered well into the way of the bodhisattva must think to themselves as they feel the Wish to achieve enlightenment:

I will bring to nirvana the total amount of living beings, every single one numbered among the ranks of living kind: those who were born from eggs, those who were born from a womb, those who were born through warmth and moisture, those who were born miraculously, those who have a physical form, those with none, those with conceptions, those with none, and those with neither conceptions nor no conceptions. However many living beings there are, in whatever realms there may be, anyone at all labelled with the name of "living being," all these will I bring to total nirvana, to the sphere beyond all grief, where none of the parts of the suffering person are left at all. Yet even if I do manage to bring this limitless number of living beings to total nirvana, there will be no living being at all who was brought to their total nirvana.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན། དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱ་བའི་ཕྱིར་རོ། །

Why is it so? Because, Subhuti, if a bodhisattva were to slip into conceiving of someone as a living being, then we could never call them a "bodhisattva."

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གང་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་གམ། སྲོག་

ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་གམ། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན། དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱ་བའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Because, o Subhuti, if anyone were to slip into conceiving of someone as a living being, or as something that lives, or as a person, then we could never call them a "bodhisattva."

ཡང་རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་དངོས་པོ་ལ་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ། །ཆོས་གང་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ། །གཟུགས་ལའང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ།། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་དང་། ཆོས་ལའང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ན། །

And I say, o Subhuti, that a bodhisattva performs the act of giving without staying in things. They perform the act of giving without staying in any object at all. They perform the act of giving without staying in things that you see. They perform the act of giving without staying in sounds, and without staying in smells, or tastes, or things that you touch, or in objects of the thought.

རབ་འབྱོར། ཅི་ནས་མཚན་མར་འདུ་ཤེས་པ་ལའང་མི་གནས་པ་དེ་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ། །

O Subhuti, bodhisattvas perform the act of giving without conceiving of any thing in any way as a sign. That is how they give.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་
པ་སྦྱིན་པ་དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ནི། རབ་འབྱོར། ཚད་གཟུང་བར་སླ་བ་མ་
ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Think, o Subhuti, of the mountains of merit collected by any bodhisattva who performs the act of giving without staying. This merit, o Subhuti, is not something that you could easily ever measure.

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ནམ་མཁའི་ཚད་གཟུང་བར་
སླའམ། རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ།
།བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། དེ་བཞིན་དུ་ལྷོ་དང་། ནུབ་དང་། བྱང་
དང་། སྟེང་དང་། འོག་གི་ཕྱོགས་དང་། ཕྱོགས་མཚམས་དང་། ཕྱོགས་བཅུའི་
ནམ་མཁའི་ཚད་གཟུང་བར་སླའམ། རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་
འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་
འབྱོར། དེ་བཞིན་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་མི་གནས་པའི་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པ་དེའི་
བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡང་ཚད་གཟུང་བར་སླ་བ་མ་ཡིན་ནོ། །

O Subhuti, what do you think? Would it be easy to measure the space to the east of us?

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it would not.

The Conqueror said,

> And just so, would it be easy to measure the space in any of the main directions to the south of us, or to the west of us, or to the north of us, or above us, or below us, or in any of the other directions from us? Would it be easy to measure the space to any of the ten directions from where we now stand?

And Subhuti respectfully replied,

> Conqueror, it would not.

Then the Conqueror said:

> And just so, Subhuti, it would be no easy thing to measure the mountains of merit collected by any bodhisattva who performs the act of giving without staying.

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་
གཤེགས་པར་བལྟའམ།

> Now Subhuti, what do you think? Should we consider someone to be One Thus Gone, just because they possess the totally exquisite marks that we find on a Buddha's body?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་ཏེ། མཚན་
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། དེ་

བཞིན་གཤེགས་པས་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་གང་གསུངས་པ་དེ་ཉིད་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་མ་མཆིས་པའི་སླད་དུའོ། །དེ་སྐད་ཅེས་གསོལ་པ་དང་།

And Subhuti respectfully replied,

> O Conquering One, we should not. We should not consider anyone One Thus Gone just because they possess the totally exquisite marks that we find on a Buddha's body. And why not? Because when the One Thus Gone himself described the totally exquisite marks on a Buddha's body, he stated at the same time that they were impossible.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སླམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དེ་ཙམ་དུ་རྫུན་ནོ། །ཇི་ཙམ་དུ་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་མེད་པ་དེ་ཙམ་དུ་མི་རྫུན་ཏེ། དེ་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཚན་དང་མཚན་མེད་པར་བལྟའོ།

And then the Conqueror spoke to the junior monk Subhuti again, as follows:

> O Subhuti, what do you think? The totally exquisite marks on a Buddha's body are, as such, are deceptive. The totally exquisite marks on a Buddha's body are also not deceptive, but only insofar as they do not exist. And so you should see the One Thus Gone as having no marks, no marks at all.

།དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། མ་འོངས་པའི་དུས་ལྔ་བརྒྱ་

ཐ་མ་ལ་དམ་པའི་ཆོས་རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འཇིག་པར་འགྱུར་བ་ན་སེམས་ཅན་གང་ལ་
ལ་དག་འདི་ལྟ་བུའི་མདོ་སྡེའི་ཚིག་བཤད་པ་འདི་ལ་ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་
པར་འགྱུར་བ་ལྟ་མཆིས་སམ།

Thus did the Conqueror speak. And then the junior monk Subhuti replied to the Conquering One, as follows:

> O Conqueror, what will happen in the future, in the days of the last five hundred, when the holy Dharma is approaching its final destruction? How could anyone of those times ever see accurately the meaning of the explanations given in sutras such as this one?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། ཁྱོད་འདི་སྐད་དུ། མ་འོངས་
པའི་དུས་ལྔ་བརྒྱ་ཐ་མ་ལ་དམ་པའི་ཆོས་རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འཇིག་པར་འགྱུར་བ་ན་
སེམས་ཅན་གང་ལ་ལ་དག་འདི་ལྟ་བུའི་མདོ་སྡེའི་ཚིག་བཤད་པ་འདི་ལ་ཡང་དག་
པར་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་འགྱུར་བ་ལྟ་མཆིས་སམ་ཞེས་མ་ཟེར་ཅིག །

And the Conqueror replied,

> Subhuti, you should never ask the question you have just asked: "What will happen in the future, in the days of the last five hundred, when the Dharma is approaching its final destruction? How could anyone of those times ever see accurately the meaning of the explanations given in sutras such as this one?"

ཡང་རབ་འབྱོར། མ་འོངས་པའི་དུས་ལྔ་བརྒྱ་ཐ་མ་ལ་དམ་པའི་ཆོས་རབ་ཏུ་རྣམ་

པར་འཇིག་པར་འགྱུར་བ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཚུལ་
ཁྲིམས་དང་ལྡན་པ། ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པ། ཤེས་རབ་དང་ལྡན་པ་དག་འབྱུང་སྟེ།
རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དེ་དག་ཀྱང་སངས་རྒྱས་
གཅིག་ལ་བསྙེན་བཀུར་བྱས་པ་མ་ཡིན། སངས་རྒྱས་གཅིག་ལ་དགེ་བའི་རྩ་བ་
བསྐྱེད་པ་མ་ཡིན་གྱི། རབ་འབྱོར། སངས་རྒྱས་བརྒྱ་སྟོང་མང་པོ་ལ་བསྙེན་བཀུར་
བྱས་ཤིང་། སངས་རྒྱས་བརྒྱ་སྟོང་དུ་མ་ལ་དགེ་བའི་རྩ་བ་དག་བསྐྱེད་པའི་བྱང་
ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དག་འབྱུང་ངོ་།།

> I say to you, o Subhuti, that in the future, in the days of the last five hundred, when the holy Dharma is approaching its final destruction, there will come bodhisattvas who are great beings, who possess morality, who possess the fine quality, and who possess wisdom.

And these bodhisattvas who are great beings, o Subhuti, will not be ones who have rendered honor to but a single Buddha, or who have collected stores of virtue with a single Buddha. Instead, o Subhuti, they will be ones who have rendered honor to many hundreds of thousands of Buddhas, and who have collected stores of virtue with many hundreds of thousands of Buddhas. Such are the bodhisattvas, the great beings, who then will come.

རབ་འབྱོར། གང་དག་འདི་ལྟ་བུའི་མདོ་སྡེའི་ཚིག་བཤད་པ་འདི་ལ་སེམས་དད་པ་
གཅིག་ཙམ་རྙེད་པར་འགྱུར་བ་དེ་དག་ནི། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་
མཁྱེན་ཏོ། །རབ་འབྱོར། དེ་དག་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གཟིགས་ཏེ། རབ་
འབྱོར། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དཔག་ཏུ་མེད་

པ་བསྐྱེད་ཅིང་རབ་ཏུ་སྡུད་པར་འགྱུར་རོ།།

Suppose, o Subhuti, that a person reaches even just a single feeling of faith for the words of a sutra such as this one. The One Thus Gone, Subhuti, knows any such person. The One Thus Gone, Subhuti, sees any such person. Such a person, o Subhuti, has produced, and gathered safely into themselves, a mountain of merit beyond any calculation.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དེ་དག་ནི། བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་ཞིང་། སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་མ་ཡིན། སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། གང་ཟག་ཏུའང་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ།

Why is it so? Because, Subhuti, these bodhisattvas who are great beings never slip into any conception of something as a self, nor do they slip into any conception of something as a living being, nor any conception of something as being alive, nor any conception of something as a person.

།རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དེ་དག་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། ཆོས་མེད་པར་ཡང་འདུ་ཤེས་མི་འཇུག་སྟེ། དེ་དག་ནི། འདུ་ཤེས་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པར་ཡང་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་རོ།།

Subhuti, these bodhisattvas who are great beings neither slip into any conception of things as things, nor do they slip into any conception of things as not being things. They neither slip into any conception of a thought as a conception, nor do they slip into any conception of a thought as not being a conception.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དེ་དག་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན། དེ་ཉིད་དེ་དག་གི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ཞིང་། སེམས་ཅན་དུ་འཛིན་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Because if, Subhuti, these bodhisattvas who are great beings were to slip into any conception of things as things, then they would grasp these same things as being a "self"; they would grasp them as being a living being; they would grasp them as being something that lives; they would grasp them as a person.

གལ་ཏེ་ཆོས་མེད་པར་འདུ་ཤེས་འཇུག་ནའང་དེ་ཉིད་དེ་དག་གི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ཞིང་། སེམས་ཅན་དུ་འཛིན་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ།།

And even if they were to slip into thinking of them as not being things, that too they would grasp as being a "self"; and as being a living being; and as being something that lives; and as being a person.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ཡང་རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་ཆོས་ཀྱང་ལོག་པར་གཟུང་བར་མི་བྱ་སྟེ། ཆོས་མ་ཡིན་པ་ཡང་མི་གཟུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་བས་ན། དེ་ལས་དགོངས་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་གཟིངས་ལྟ་བུར་ཤེས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་རྣམས་ཀྱང་སྤང་བར་བྱ་ན། ཆོས་མ་ཡིན་པ་རྣམས་

ལྟ་ཅི་སྨོས་ཞེས་གསུངས་སོ།།

Why is it so? Because, Subhuti, the bodhisattvas never hold the Dharma in the wrong way either. Nor do they hold what is not the Dharma. This then is what the One Thus Gone meant when he said:

> Those who understand that this presentation of the Dharma is like a ship leave even these teachings of Dharma behind. What need is there to mention then what they do with that which is not the Dharma?

གཞན་ཡང་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་ཡང་བསྟན་ཏམ། དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་པ་དང་།

And the Conqueror said these words as well to the junior monk Subhuti:

> Subhuti, what do you think? Is there any such thing as an enlightenment where Those Gone Thus reach some incomparable, perfect, and total Buddhahood? And does the One Thus Gone ever teach any Dharma at all?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་དོན་འདི་བདག་གིས་འཚལ་བ་ལྟར་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་

པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་
སོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བསྟན་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་སོ།།

Then the junior monk Subhuti replied to the Conqueror, in the following words:

> O Conqueror, as far as I can catch the thrust of what the Conqueror has spoken thus far, then I would have to say that it is impossible for there to be any such thing as an enlightenment where Those Gone Thus could ever reach some incomparable, perfect, and total enlightenment. And it is impossible as well for there to be any such thing as a Dharma that the One Thus Gone could ever teach.

དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་ཡང་མངོན་པར་རྫོགས་
པར་སངས་རྒྱས་པའམ་བསྟན་པ་དེ་ནི། གཟུང་དུ་མ་མཆིས། བརྗོད་དུ་མ་མཆིས་
ཏེ། དེ་ནི། ཆོས་ཀྱང་མ་ལགས། ཆོས་མ་མཆིས་པ་ཡང་མ་ལགས་པའི་སླད་
དུའོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། འཕགས་པའི་གང་ཟག་རྣམས་ནི། འདུས་མ་བྱས་
ཀྱིས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བའི་སླད་དུའོ། །

> And why is this the case? Because it is impossible for there to be any such thing as an enlightenment which the One Thus Gone has reached, or a Dharma which he has taught, which could ever be held. It is impossible for there to be any such thing that could ever be described. And this is because it is neither true that these things exist, nor that it is impossible for them to exist.
>
> And why is that? Because these persons who are realized beings distinguish all these things, perfectly, through that which is unproduced.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་རབ་ཏུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་སྦྱིན་པ་བྱིན་ན། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དེ་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་མང་དུ་བསྐྱེད་དམ།

And once more the Conqueror spoke:

> O Subhuti, what do you think? Suppose some son or daughter of noble family were to take all the planets of this great world system, a system with a thousand of a thousand of a thousand planets, and cover them with the seven kinds of precious substances, and offer them to someone. Would that son or daughter of noble family create many great mountains of merit from such a deed?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། མང་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། མང་ལགས་ཏེ། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དེ་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་མང་དུ་བསྐྱེད་དོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་ཉིད་ཕུང་པོ་མ་མཆིས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, many would it be. O You who have Gone to Bliss, it would be many. This son or daughter of noble family would indeed create many great mountains of merit from such a deed. And why is it so? Because, o Conqueror, these same great mountains of merit are great mountains of merit that could never exist. And for this very reason do the Ones Gone Thus speak of "great mountains of merit, great mountains of merit."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་
ཀྱི་བུ་མོ་གང་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་རིན་པོ་
ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་རབ་ཏུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་སྦྱིན་པ་བྱིན་པ་བས། གང་གིས་ཆོས་ཀྱི་
རྣམ་གྲངས་འདི་ལས་ཐ་ན་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་གཅིག་ཙམ་བཟུང་
ནས་གཞན་དག་ལ་ཡང་འཆད་ཅིང་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་ན། དེ་གཞི་དེ་ལས་
བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཆེས་མང་དུ་གྲངས་མེད་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསྐྱེད་དོ། །

And then the Conqueror said,

> Suppose, o Subhuti, that some son or daughter of noble family were to take all the planets of this great world system, a system with a thousand of a thousand of a thousand planets, and cover them all with the seven kinds of precious substances, and offer them to someone. Suppose on the other hand that anyone held but a single verse of four lines from this particular presentation of the Dharma, and explained it to others, and taught it correctly. By doing the latter, a person would create many more great mountains of merit than with the former: the mountains of their merit would be countless, and beyond all calculation.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱི་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ནི། འདི་ལས་བྱུང་སྟེ། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་ཀྱང་འདི་ལས་སྐྱེས་པའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Because, Subhuti, this is where the matchless and totally perfect enlightenment of the Ones Thus Gone, the Destroyers of the Foe, the Totally Enlightened Buddhas, comes from. It is from this as well that the Buddhas, the Conquerors, are born.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དེ་དག་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱའོ།།

Why is it so? Because, o Subhuti, these qualities of an Enlightened Being—what we call the "qualities of an Enlightened Being"—are qualities of an Enlightened Being which Those Gone Thus have said could never even exist. And that is in fact why we can call them the "qualities of an Enlightened Being."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་བོ་སྙམ་དུ་སེམས་སམ།

> Now Subhuti, what do you think? Do those who have entered the stream ever think to themselves, "Now I have attained the goal of entering the stream"?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་
སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། ཅི་ལའང་ཞུགས་པ་མ་མཆིས་པའི་སླད་
དུ་སྟེ། དེས་ན། རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, they do not. And why is it so? It is, o Conqueror, because it would be impossible for them to enter anything at all. And this is precisely why we can call them a "stream enterer."

གཟུགས་ལའང་མ་ཞུགས། སྒྲ་ལ་མ་ལགས། དྲི་ལ་མ་ལགས། རོ་ལ་མ་
ལགས། རེག་བྱ་ལ་མ་ལགས་ཆོས་ལའང་མ་ཞུགས་ཏེ། དེས་ན། རྒྱུན་དུ་
ཞུགས་པ་ཞེས་བགྱིའོ། །

> They neither enter into things that you can see, nor into words, nor into smells, nor into tastes, nor into things you can touch, nor into objects of the thought. And this again is precisely why we can say they have "entered the stream."

བཅོམ་ལྡན་འདས། གལ་ཏེ་རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་དེ་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་རྒྱུན་དུ་
ཞུགས་པའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་བོ། །སྙམ་དུ་སེམས་པར་གྱུར་ན། དེ་ཉིད་དེའི་བདག་ཏུ་
འཛིན་པར་འགྱུར་ལགས་སོ། །སེམས་ཅན་དུ་འཛིན་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འཛིན་པ་

དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ལགས་སོ།།

> And if it happened, o Conqueror, that a stream-enterer were to think to themselves, "I have attained the goal of entering the stream," then they would begin to grasp to some self in it. And they would begin to grasp to a living being, and to something that lives, and to a person.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། ལན་གཅིག་ཕྱིར་འོང་བ་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་ལན་གཅིག་ཕྱིར་འོང་བའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་བོ། །སྙམ་དུ་སེམས་སམ།

Then the Conqueror spoke again:

> What, o Subhuti, do you think? Do those who are to return but once ever think to themselves, "Now I have achieved the goal of returning but once"?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། གང་ལན་གཅིག་ཕྱིར་འོང་བ་ཉིད་དུ་ཞུགས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། ལན་གཅིག་ཕྱིར་འོང་བ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, they do not. And why is it so? Because it is impossible for there ever to be any such state, of having reached the point of needing to return but once. And this is precisely why we can call them "someone who needs to return but once."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས།
ཕྱིར་མི་འོང་བ་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་ཕྱིར་མི་འོང་བའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་བོ།
།སྙམ་དུ་སེམས་སམ།

And once again did the Conqueror speak:

> Subhuti, what do you think? Do those who need never return at all ever think to themselves, "Now I have achieved the goal of never having to return at all"?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས་དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་
སླད་དུ་ཞེ་ན། གང་ཕྱིར་མི་འོང་བ་ཉིད་དུ་ཞུགས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་
པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། ཕྱིར་མི་འོང་བ་ཞེས་བགྱིའོ།།

Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, they do not. And why is it so? Because it is impossible for there ever to be any such state, of having reached the point of never needing to return at all. And this is precisely why we can call them "someone who need never return at all."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས།
དགྲ་བཅོམ་པ་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་དགྲ་བཅོམ་པ་ཉིད་ཐོབ་བོ། །སྙམ་དུ་
སེམས་སམ།

And the Conqueror said,

> Subhuti, what do you think? Do those who have destroyed the foe ever think to themselves, "Now I have achieved the state of destroying the foe"?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་
སླད་དུ་ཞེ་ན། གང་དགྲ་བཅོམ་པ་ཞེས་བགྱི་བའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་པའི་
སླད་དུའོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། གལ་ཏེ་དགྲ་བཅོམ་པ་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་
དགྲ་བཅོམ་པ་ཉིད་ཐོབ་བོ། །སྙམ་དུ་སེམས་པར་གྱུར་ན། དེ་ཉིད་དེའི་བདག་ཏུ་
འཛིན་པར་འགྱུར་ལགས་སོ། །སེམས་ཅན་དུ་འཛིན་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འཛིན་པ་
དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ལགས་སོ།།

To this Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, they do not. And why is it so? Because it is impossible for there ever to be any such state, of having destroyed the foe. For suppose, o Conqueror, that such a destroyer of the foe were to think to themselves, "Now I have achieved the state of destroying the foe." They again would then begin to grasp to some self in it. And they would begin to grasp to a living being, and to something that lives, and to a person.

བཅོམ་ལྡན་འདས། བདག་ནི། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་
པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པར་གནས་པ་རྣམས་ཀྱི་
མཆོག་ཏུ་བསྟན་ཏེ། བཅོམ་ལྡན་འདས་བདག་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་བ་དགྲ་

བཅོམ་པ་ལགས་ཀྱང་།

O Conqueror, I declare that the Ones Thus Gone—those Destroyers of the Foe who are Totally Enlightened Buddhas—reside in the highest of all those states that are free of the mental afflictions. And I am, o Conqueror, a person who is free of desire; I am a Foe Destroyer.

བཅོམ་ལྡན་འདས། བདག་འདི་སྙམ་དུ། བདག་ནི། དགྲ་བཅོམ་པའོ།། སྙམ་དུ་མི་སེམས་ལགས་སོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། གལ་ཏེ་བདག་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་དགྲ་བཅོམ་པ་ཉིད་ཐོབ་བོ། །སྙམ་དུ་སེམས་པར་གྱུར་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ལ་རིགས་ཀྱི་བུ་རབ་འབྱོར་ནི། ཉོན་མོངས་པ་མེད་པར་གནས་པ་རྣམས་ཀྱི་མཆོག་ཡིན་ཏེ། ཅི་ལའང་མི་གནས་པས་ན། ཉོན་མོངས་པ་མེད་པར་གནས་པ། ཉོན་མོངས་པ་མེད་པར་གནས་པ་ཞེས་ལུང་མི་སྟོན་ལགས་སོ།།

But I do not, o Conqueror, think to myself, "I am a Destroyer of the Foe." For suppose, o Conqueror, that I did think to myself, "I have attained the state of a Foe Destroyer." If I did think this way, then the One Thus Gone could never have given me the final prediction; he could never have said:

> O son of noble family, o Subhuti, you will reach the highest of all those states that are free of the mental afflictions. Because you stay in no state at all, you have reached the state free of mental afflictions; you have reached what we call the "state free of mental afflictions."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་
བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་
སངས་རྒྱས་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླངས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ།

And then the Conqueror spoke again:

> O Subhuti, what do you think? Was there anything at all which the One Thus Gone ever received from that One Thus Gone, the Destroyer of the Foe, the Perfectly Enlightened Buddha called "Maker of Light"?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་ཏེ། དེ་བཞིན་
གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་
སངས་རྒྱས་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླངས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་སོ།།

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, there was not. There exists nothing at all which the One Thus Gone received from that One Thus Gone, the Destroyer of the Foe, the Perfectly Enlightened Buddha called "Maker of Light."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་
ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། བདག་གིས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་བསྒྲུབ་པར་བྱའོ། །ཞེས་
ཟེར་ན། དེ་ནི། མི་བདེན་པར་སྨྲ་བའོ། །

Then the Conqueror spoke once more,

> Suppose, o Subhuti, that some bodhisattva were to say, "I am working to bring about my paradise." This would not be spoken true.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། བཀོད་པ་དེ་དག་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞེས་བྱའོ། །

> Why is it so? Because the Ones Thus Gone have stated that these paradises, what we call "paradises," these lands that we work to create, do not even exist. And this is precisely why we can even call them "paradise."

རབ་འབྱོར། དེ་ལྟ་བས་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོས་འདི་ལྟར་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །ཅི་ལའང་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །གཟུགས་ལའང་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ།། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་དང་། ཆོས་ལའང་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ།།

> Since this is so, o Subhuti, those bodhisattvas who are great beings develop their wish without staying in these thoughts. They develop their wish without staying in anything at all. They develop their wish without staying in anything you can see. They develop their wish without staying either in sounds, nor in smells, nor in tastes, nor in things you can touch, nor in objects of the thought.

རབ་འབྱོར། འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན། སྐྱེས་བུ་ཞིག་ལུས་འདི་ལྟ་བུར་གྱུར་ཏེ། འདི་ལྟ་སྟེ། རིའི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་ཙམ་དུ་གྱུར་ན། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། ལུས་དེ་ཆེ་བ་ཡིན་ནམ།

> O Subhuti, it is thus: Suppose, for example, that someone's body were to grow this large—suppose it were to grow as large as the king of all mountains, Mt. Sumeru. What do you think, Subhuti? Would that person's body be large?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། ལུས་དེ་ཆེ་བ་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། ལུས་དེ་ཆེ་བ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་དངོས་པོ་མ་མཆིས་པར་གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། ལུས་ཞེས་བགྱིའོ། །དེ་དངོས་པོ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཏེ། དེས་ན། ལུས་ཆེ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, such a body would be large. o You who have Gone to Bliss, such a body would be large. And why is it so? Because Those Gone Thus have stated that it could never be a thing at all. And this is precisely why we can call it a "body." Because Those Gone Thus have stated that it could never be a thing at all, we call it a "large body."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གངྒཱ་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་གངྒཱ་ཀླུང་ཡང་དེ་སྙེད་ཁོ་ནར་གྱུར་ན། དེ་དག་གི་བྱེ་

མ་གང་ཡིན་པ་དེ་དག་མང་བ་ཡིན་ནམ།

And again did the Conqueror speak:

> O Subhuti, what do you think? Suppose you counted every drop of water in the Ganges River, and then had exactly that many Ganges Rivers. Would the number of drops in this many Ganges Rivers be very many?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། གངྒཱ་ཀླུང་དེ་དག་ཉིད་ཀྱང་མང་ལགས་ན། དེ་དག་གི་བྱེ་མ་ལྟ་སྨོས་ཀྱང་མི་འཚལ།

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, if the amount of drops in just this one Ganges River is so great, then what need mention the amount of drops in so very many Ganges Rivers?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། ཁྱོད་མོས་པར་བྱ། ཁྱོད་ཀྱིས་ཁོང་དུ་ཆུད་པར་བྱའོ། །གངྒཱ་ཀླུང་དེ་དག་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་དེ་སྙེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཀྱི་སྐྱེས་པའམ། བུད་མེད་གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་རབ་ཏུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་སྦྱིན་པ་བྱིན་ན། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། སྐྱེས་པའམ་བུད་མེད་དེ། གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་མང་དུ་བསྐྱེད་དམ།

Then the Conqueror said,

> O Subhuti, try to imagine it. Try to comprehend it. Think now of a mass of planets equal in number to the number of drops in all these Ganges Rivers. And then imagine that some son or daughter of noble family has come and covered all of them with the seven kinds of precious substances, and then gone and made a gift of these planets to the One Gone Thus, to the Destroyer of the Foe, to the Totally Enlightened One, the Buddha.
>
> What do you think, Subhuti? Would they create much merit from such a deed?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། མང་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། མང་ལགས་ཏེ། སྐྱེས་པའམ་བུད་མེད་དེ། གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་མང་དུ་བསྐྱེད་དོ། །

Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, many would it be. o You who have Gone to Bliss, it would be many. This son or daughter of noble family would indeed create much merit from such a deed.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། གང་གིས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་དེ་སྙེད་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་རབ་ཏུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་སྦྱིན་པ་བྱིན་པ་བས། གང་གིས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལས་ཐ་ན་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་

བཅད་པ་ཙམ་བཟུང་ནས་གཞན་དག་ལ་ཡང་བཤད་དེ་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་བསྟན་ན། དེ་ཉིད་དེའི་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཆེས་མང་དུ་གྲངས་མེད་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསྐྱེད་དོ། །

And the Conqueror said,

> Yes Subhuti, suppose that someone did do this: suppose they did take all these planets, and cover them with the seven kinds of precious substances, and offer them as a gift to the One Gone Thus, the Destroyer of the Foe, the Totally Enlightened One, the Buddha. And now suppose that someone else held but a single verse of four lines from this particular presentation of the Dharma, and explained it to others, and taught it correctly. This second person would create much more merit from their action; their merit would be countless, and beyond all calculation.

ཡང་རབ་འབྱོར། ས་ཕྱོགས་གང་ན་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལས་ཐ་ན་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཙམ་འདོན་ཏམ། བཏོན་པའི་ས་ཕྱོགས་དེ། ལྷ་དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དུ་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་མཆོད་རྟེན་དུ་གྱུར་པ་ཡིན་ན།

> And I say to you further, o Subhuti: any place where even just a single verse of four lines from this particular presentation of the Dharma is read out loud, or has ever before been read out loud, thereby becomes a temple; it becomes a place where the entire world, along with its gods, and men, and demigods, can come and pay them honor.

སུ་ཞིག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་དང་། ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དེ། ངོ་མཚར་རབ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་བ་ལྟ་ཅི་སྨོས། ས་ཕྱོགས་དེ་ན་སྟོན་པ་ཡང་བཞུགས་ཏེ། བླ་མའི་གནས་གཞན་དག་ཀྱང་གནས་སོ།།

> And if this is so, then there is no need to say that any person who takes up this particular presentation of the Dharma, or who holds it, or who reads it, or who comprehends it, or who thinks of it in the proper way, thereby becomes someone who is truly wondrous. And this is because we can then say that the Teacher himself is in that place, as is every other spiritual teacher who has ever lived.

དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདིའི་མིང་ཅི་ལགས། ཇི་ལྟར་གཟུང་བར་བགྱི། དེ་སྐད་ཅེས་གསོལ་པ་དང་།

Thus did the Buddha speak.

And then the junior monk Subhuti addressed the following words, with great respect, to the Conqueror:

> O Conqueror, what is the name of this particular presentation of the Dharma? How are we to consider it?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །རབ་འབྱོར། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། འདི་དེ་ལྟར་ཟུངས་ཤིག །

Then the Conqueror spoke the following to the junior monk Subhuti:

> Subhuti, this particular presentation of the Dharma is known as the "perfection of wisdom," and that is how you should consider it.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་གང་གསུངས་པ་དེ་ཉིད་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཞེས་བྱའོ། །

> Why is it so? Because, o Subhuti, that same perfection of wisdom spoken by the Ones Thus Gone is a perfection of wisdom that does not even exist. And this is precisely why we can call it the "perfection of wisdom."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་གསུངས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ། རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་གསུངས་པའི་ཆོས་དེ་དག་གང་ཡང་མ་མཆིས་སོ།།

> O Subhuti, what do you think? Is there any dharma at all which the Ones Thus Gone ever speak?

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, none of the dharmas ever spoken by the Ones Thus Gone exists at all.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་དེ་མང་བ་ཡིན་ནམ།

And the Conqueror spoke again:

> O Subhuti, what do you think? If we took all the atoms of dust that exist in all the planets of the great world system—a system with a thousand of a thousand of a thousand planets—would that be a great many atoms of dust?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། སའི་རྡུལ་དེ་མང་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། མང་ལགས་སོ།།

Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it would indeed be a great many atoms of dust. O One who has Gone to Bliss, a great many would that be.

དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། སའི་རྡུལ་གང་ལགས་པ་དེ། རྡུལ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། སའི་རྡུལ་ཞེས་བགྱིའོ། །

> And why is it so? Because, o Conqueror, the Ones Gone Thus have stated that whatever atoms of dust there may be are atoms of dust that could never exist. And this is precisely why we can call them "atoms of dust."

འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་གང་ལགས་པ་དེ་ཁམས་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་
པས་གསུངས་ཏེ། དེས་ན། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཞེས་བགྱིའོ། །

> The Ones Thus Gone have stated as well that whatever planets there may be are planets that could never exist. And this is precisely why we can call them "planets."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས།
སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོའི་མཚན་སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་པོ་དེ་དག་གིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་
བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་སུ་བལྟའམ།

The Conqueror spoke once more:

> O Subhuti, what do you think? Should we consider someone to be One Thus Gone, a Destroyer of the Foe, a Totally Enlightened One, a Buddha, just because they possess the 32 marks of a great being?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་
སླད་དུ་ཞེ་ན། སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོའི་མཚན་སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་པོ་གང་དག་དེ་བཞིན་
གཤེགས་པས་གསུངས་པ་དེ་དག་མཚན་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་
གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་མཚན་སུམ་ཅུ་རྩ་
གཉིས་ཞེས་བགྱིའོ།།

Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, we should not. Why is it so? Because these 32 marks of a great being described by Those Gone Thus were said, by Those Gone Thus, to be marks that could never exist. And this is precisely why we can call them "the 32 marks of One Gone Thus."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། ཡང་རབ་འབྱོར། སྐྱེས་པའམ་བུད་མེད་གང་གིས་ལུས་གང་གཱ་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་ཡོངས་སུ་བཏང་བ་བས། གང་གིས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལས་ཐ་ན་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཙམ་བཟུང་སྟེ་གཞན་དག་ལ་ཡང་བསྟན་ན། དེ་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཆེས་མང་དུ་གྲངས་མེད་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསྐྱེད་དོ། །

Then the Conqueror said,

> And I tell you further, o Subhuti: Suppose some woman or man were to give away their own body, and do this with as many bodies as there are drops of water in the Ganges. And suppose on the other hand that someone held even so little as four lines of verse from this teaching, and taught it to others. The second person would create much greater merit from their act than the former; their merit would be countless, and beyond all calculation.

དེ་ནས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ཆོས་ཀྱི་ཤུགས་ཀྱིས་མཆི་མ་ཕྱུང་སྟེ། དེས་མཆི་མ་ཕྱིས་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །

And then, by the sheer power of the teaching, the junior monk Subhuti began to weep. And when he had wiped away his tears, he spoke to the Conqueror in the following words:

འདི་ལྟར་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པ་ནི། བཅོམ་ལྡན་འདས། ངོ་མཚར་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། ངོ་མཚར་ལགས་སོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། བདག་གི་ཡེ་ཤེས་སྐྱེས་ཚུན་ཆད་བདག་གིས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་སྔོན་ནམ་ཡང་མ་ཐོས་སོ།།

> This presentation of the Dharma given by Those Gone Thus, o Conqueror, is wondrous. O You who have Gone to Bliss, it is truly a wonder. O Conqueror, in all the time that has passed from the time I was able to gain wisdom until now, I have never heard such a presentation of the Dharma.

བཅོམ་ལྡན་འདས། མདོ་བཤད་པ་འདི་ལ་གང་དག་ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་འགྱུར་བའི་སེམས་ཅན་དེ་དག་ནི། ངོ་མཚར་རབ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་པ་གང་ལགས་པ་དེ་ཉིད་འདུ་ཤེས་མ་མཆིས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེ་བས་ན། ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་ཞེས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་སོ།།

O Conqueror, any living being who can think correctly of the sutra that you have just taught is wondrous in the highest. And why is it so? Because, o Conqueror, this same correct thinking is something that could never exist. And this is precisely why Those Gone Thus have spoken of thinking correctly; of what we call "thinking correctly."

བཅོམ་ལྡན་འདས། བདག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་བཤད་པ་ལ་རྟོག་ཅིང་མོས་པ་ནི། བདག་ལ་མོས་པ་མ་ལགས་ཀྱི།

O Conqueror, the fact that I can feel this way towards this presentation of the Dharma that you have made, the fact that I believe in it, is for me no surprising belief.

བཅོམ་ལྡན་འདས། སླད་མའི་ཚེ་སླད་མའི་དུས་ལྔ་བརྒྱ་ཐ་མ་ལ་སེམས་ཅན་གང་དག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བགྱིད་པ་དེ་དག་ནི། ངོ་མཚར་རབ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ལགས་སོ།།

But when I think, o Conqueror, of those to come in the future—of those in the last five hundred who take up this particular presentation of the Dharma, or who hold it, or who read it, or who comprehend it—then truly do they seem to me wondrous in the highest.

ཡང་བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དག་ནི། བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར། སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་ལགས་སོ།།

And these beings who come, o Conquering One, will not be beings who ever slip into any conception of something as a self; or into any conception of something as a living being; or into any conception of something as being alive; or into any conception of something as being a person.

དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་གང་ལགས་པ་དེ་དག་ཉིད་འདུ་ཤེས་མ་མཆིས་པའི་སླད་དུའོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་ནི། འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་དང་བྲལ་བའི་སླད་དུའོ།།

And why is it so? Because, o Conqueror, these same conceptions—conceiving of something as a self, or as a living being, or as being alive, or as being a person—could never exist at all. And why is it so? Because the Enlightened Ones, the Conquerors, are free of every kind of conception.

དེ་སྐད་ཅེས་གསོལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །རབ་འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། མདོ་འདི་བཤད་པ་འདི་ལ་གང་དག་མི་སྐྲག་མི་དངང་ཞིང་དངང་བར་མི་འགྱུར་

བའི་སེམས་ཅན་དེ་དག་ནི། ངོ་མཚར་རབ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་རོ།།

And when Subhuti had spoken these words, the Conqueror spoke to the junior monk Subhuti as follows:

> O Subhuti, thus it is, and thus is it. Any living being who receives an explanation of this sutra and who is not made afraid, and is not frightened, and who does not become frightened, is wondrous in the highest.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དམ་པ་འདི་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཏེ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དམ་པ་གང་དག་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པ་དེ། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་དཔག་ཏུ་མེད་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དམ་པ་ཞེས་བྱའོ། །

> Why is it so? Because, o Subhuti, the One Thus Gone now speaks to you the highest perfection; and the highest perfection which the One Thus Gone now speaks to you is that same highest perfection which Conquering Buddhas beyond any number to count have spoken as well. And this is precisely why we can call it the "highest perfection."

ཡང་རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བཟོད་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་མེད་དོ། །

> And I say to you further, o Subhuti, that the perfection of patience spoken by the Ones Thus Gone is a perfection that does not even exist.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གང་གི་ཚེ་ཀ་ལིངྐ་རྒྱལ་པོས་ངའི་ཡན་ལག་དང་།
ཉིང་ལག་རྣམ་པར་བཅད་པར་གྱུར་པ་དེའི་ཚེ་ང་ལ་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་སམ།
སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་སམ། སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་སམ། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་
ཀྱང་མ་བྱུང་ཞིང་། ང་ལ་འདུ་ཤེས་ཅི་ཡང་མེད་ལ། འདུ་ཤེས་མེད་པར་གྱུར་པ་
ཡང་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Because, o Subhuti, there was a time when the King of Kalingka was cutting off the larger limbs, and the smaller appendages, of my body. At that moment there came into my mind no conception of a self, nor of a sentient being, nor of a living being, nor of a person—I had no conception at all. But neither did I have no conception.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་དེའི་ཚེ་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་བྱུང་ན། དེའི་
ཚེ་གནོད་སེམས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཀྱང་འབྱུང་ལ། སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་།
སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་བྱུང་ན། དེའི་ཚེ་གནོད་
སེམས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཀྱང་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Suppose, o Subhuti, that at that moment any conception of a self had come into my mind. Then the thought to harm someone would have come into my mind as well.

The conception of some sentient being, and the conception of some living being, and the conception of some person, would have come into my mind. And because of that, the thought to harm someone would have come into my mind as well.

རབ་འབྱོར། ངས་མངོན་པར་ཤེས་ཏེ། འདས་པའི་དུས་ན་ང་ཚེ་རབས་ལྔ་བརྒྱར་བཟོད་པར་སྨྲ་བ་ཞེས་བྱ་བའི་དྲང་སྲོང་དུ་གྱུར་པ་དེ་ན་ཡང་ང་ལ་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་མ་བྱུང་། སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་མ་བྱུང་ངོ་། །

I see it, o Subhuti, with my clairvoyance: I took, in times past, five hundred births as the sage called "Teacher of Patience." And all during that time I never had any conception of a self, nor of a living being, nor of something being alive, nor of a person.

རབ་འབྱོར། དེ་ལྟ་བས་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོས་འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་སྤངས་ཏེ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །

And this is why, o Subhuti, that the bodhisattvas who are great beings give up every kind of conception, and develop within themselves the Wish to achieve perfect and total enlightenment.

གཟུགས་ལ་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་དང་། ཆོས་ལའང་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །ཆོས་མེད་པ་ལའང་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །ཅི་ལའང་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །

And they develop the Wish within them without staying in any of the things you see, nor in sounds, nor in smells, nor in tastes, nor in the things you can touch, nor in any object of the thought as well. Neither do they develop this Wish within them staying in what these objects lack. They develop the Wish without staying in anything at all.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། གནས་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་མི་གནས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་བས་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་འདི་སྐད་དུ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ། །ཞེས་གསུངས་སོ།།

And why is it so? Because these things to stay in never stay themselves. And this then is why the One Thus Gone has said that "Bodhisattvas should undertake the practice of giving without staying."

ཡང་རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་འདི་ལྟར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་གྱི་ཕྱིར་སྦྱིན་པ་ཡོངས་སུ་གཏང་བར་བྱའོ། །སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་ཀྱང་འདུ་ཤེས་མེད་པ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཅེས་གང་གསུངས་པ་དེ་བདག་ཉིད་ཀྱང་མེད་པའོ། །

And I say to you further, o Subhuti, that this is how bodhisattvas give all that they have, for the sake of every living being. And this same conception of anyone as a living being is a conception that does not exist; when the One Gone Thus speaks of "every living being," they too are living beings that do not even exist.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི། ཡང་དག་པར་གསུང་བ། བདེན་པར་གསུང་བ། དེ་བཞིན་ཉིད་དུ་གསུང་བ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི། མ་ནོར་བ་དེ་བཞིན་ཉིད་གསུང་བའི་ཕྱིར་རོ།།

And why is it so? Because, o Subhuti, the One Thus Gone is one who speaks right. He is one who speaks true. He is one who speaks precisely what is. The One Thus Gone is one that speaks, without error, precisely that which is.

ཡང་རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའམ། བསྟན་པ་དེ་ལ་ནི། བདེན་པ་ཡང་མེད། རྫུན་པ་ཡང་མེད་དོ། །

And I speak to you further, o Subhuti, of that thing where Those Gone Thus reach some absolutely total enlightenment; and of that thing which is the Dharma that they teach. It has no truth, and it has no deception.

རབ་འབྱོར། འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན། མིག་དང་ལྡན་པའི་མི་ཞིག་མུན་པར་ཞུགས་ན་ཅི་ཡང་མི་མཐོང་བ་དེ་བཞིན་དུ་གང་དངོས་པོར་ལྷུང་བས་སྦྱིན་པ་ཡོངས་སུ་གཏོང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བལྟའོ། །

This, Subhuti, is how it is. Think of the example of a man who has eyes to see, but who is sitting in the dark. He sees nothing at all. You should consider a bodhisattva who has fallen into things, and who then practices the act of giving, to be just like this man.

རབ་འབྱོར། འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན། ནམ་ལངས་ཏེ་ཉི་མ་ཤར་ནས་མིག་དང་ལྡན་པའི་མིས་གཟུགས་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་དག་མཐོང་བ་དེ་བཞིན་དུ་གང་དངོས་པོར་མ་ལྷུང་བས་སྦྱིན་པ་ཡོངས་སུ་གཏོང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བལྟའོ། །

And now, Subhuti, think of this man, a man who has eyes to see, as dawn breaks and the sun rises into the sky; think how then he sees a whole variety of different forms. You should consider a bodhisattva who has not fallen into things, and who then practices the act of giving, to be just like this man.

ཡང་རབ་འབྱོར། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་དག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་དང་། གཞན་དག་ལ་ཡང་རྒྱ་ཆེར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་པ་དེ་དག་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མཁྱེན། དེ་དག་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གཟིགས་ཏེ། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསྐྱེད་པར་འགྱུར་རོ།།

I speak to you further, o Subhuti, of those sons or daughters of noble family who take up this particular presentation of the Dharma, or who hold it, or who read it, or who comprehend it, or who go on to impart it to others in detail, and accurately. These are the kind of people that the Ones Gone Thus know. These are the kind of people that the Ones Gone Thus look upon. Any living being like these people has created a mountain of merit which is beyond all calculation.

ཡང་རབ་འབྱོར། སྐྱེས་པའམ། བུད་མེད་གང་ཞིག་སྔ་དྲོའི་དུས་ཀྱི་ཚེ་ལུས་གངྒཱ་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་ཡོངས་སུ་གཏོང་ལ། ཕྱེད་ཀྱི་དུས་དང་། ཕྱི་དྲོའི་དུས་ཀྱི་ཚེ་ཡང་ལུས་གངྒཱ་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་ཡོངས་སུ་གཏོང་སྟེ། རྣམ་གྲངས་འདི་ལྟ་བུར་བསྐལ་པ་བྱེ་བ་ཁྲག་ཁྲིག་འབུམ་ཕྲག་དུ་མར་ལུས་ཡོངས་སུ་གཏོང་བ་བས།

And I say to you further, o Subhuti: suppose there were some man or woman who could give away, in a single morning, their own body, the same number of times that there are drops of water in the Ganges River itself. And suppose then at midday, and in the evening, they would again give away their own body, the same number of times that there are drops of water in the Ganges River. And suppose they were to keep up this kind of behavior for many billion upon trillions of eons, giving their bodies away.

གང་གིས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ཐོས་ནས་མི་སྤོང་ན། དེ་ཉིད་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཆེས་མང་དུ་གྲངས་མེད་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བསྐྱེད་ན། གང་གིས་ཡི་གེར་བྲིས་ནས་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་དང་། གཞན་དག་ལ་ཡང་རྒྱ་ཆེར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་པ་ལྟ་ཅི་སྨོས།

I say to you that anyone who hears this particular presentation of the Dharma, and who never thereafter gives it up, creates much greater merit from this single act than the others do: their merit is countless, and beyond all calculation. And what need have I to mention then the merit of those who take it up by writing it down, or who hold it, or who read it, or who comprehend it, or who go on to impart it to others in detail, and accurately?

ཡང་རབ་འབྱོར། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ནི། བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་ཅིང་མཚུངས་
པ་མེད་དེ། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ནི། ཐེག་པ་མཆོག་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་
པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་དོན་དང་། ཐེག་པ་ཕུལ་དུ་ཕྱིན་པ་ལ་ཡང་དག་པར་
ཞུགས་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་དོན་གྱི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་སོ།།

Again I say to you, o Subhuti, that this presentation of the Dharma is inconceivably great, and beyond all compare. This presentation of the Dharma was spoken by the Ones Gone Thus for those living beings who have entered well into the highest of all ways; and it was spoken for those living beings who have entered well into the foremost of all ways.

གང་དག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་།
ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་དང་། གཞན་དག་ལ་ཡང་རྒྱ་ཆེར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་
པ་དེ་དག་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མཁྱེན། དེ་དག་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་
པས་གཟིགས་ཏེ། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་
དཔག་ཏུ་མེད་པ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་རོ།།

Think of those who take up this particular presentation of the Dharma, or hold it, or who read it, or who comprehend it, or who go on to impart it to others in detail, and accurately. These are the kind of people that the Ones Gone Thus know. These are the kind of people that the Ones Gone Thus look upon. Any living being like these people is possessed of a mountain of merit beyond all calculation.

བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་དང་། མཚུངས་པ་མེད་པ་དང་། གཞལ་དུ་མེད་པ་དང་། ཚད་མེད་པ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ཏེ། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ངའི་བྱང་ཆུབ་ཕྲག་པ་ལ་ཐོགས་པར་འགྱུར་རོ།།

They are possessed of a mountain of merit which is inconceivable, which is beyond all comparison, which cannot be measured, which is beyond all measure. Any such living being is one that I lift up, and carry forth upon my own shoulders, to the enlightenment I have reached.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དམན་པ་ལ་མོས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་མཉན་པར་མི་ནུས་ཏེ། བདག་ཏུ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱིས་མ་ཡིན། སེམས་ཅན་དུ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱིས་མ་ཡིན། སྲོག་ཏུ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱིས་མ་ཡིན་ཞིང་། གང་ཟག་ཏུ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱིས་མཉན་པ་དང་། བླང་བ་དང་། གཟུང་བ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་མི་ནུས་ཏེ། དེ་ནི། གནས་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

And why is it so? O Subhuti, those who are attracted to lesser things are incapable of hearing this presentation of the Dharma. Neither is it something for those who see some self, or for those who see some living being, or for those who see something that lives, or for those who see some person. They are incapable of hearing it; they are incapable of taking it up; they are incapable of holding it; they are incapable of reading it; and they are incapable too of comprehending it. There would never be any place for them to do so.

ཡང་རབ་འབྱོར། ས་ཕྱོགས་གང་ན་མདོ་སྡེ་འདི་སྟོན་པའི་ས་ཕྱོགས་དེ། ལྷ་དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དུ་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱིས་མཆོད་པར་འོས་པར་འགྱུར་རོ། །ས་ཕྱོགས་དེ་ཕྱག་བྱ་བར་འོས་པ་དང་། བསྐོར་བ་བྱ་བར་འོས་པར་ཡང་འགྱུར་རོ། །ས་ཕྱོགས་དེ་ནི། མཆོད་རྟེན་ལྟ་བུར་འགྱུར་རོ།།

And I say further to you, o Subhuti: Any place where this sutra is taught thereby becomes a place worthy of the offerings of the entire world, with its gods, and men, and demigods. It becomes a place which is worthy of their prostrations, and worthy of their circumambulations. That place becomes a temple.

རབ་འབྱོར། རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་དག་འདི་ལྟ་བུའི་མདོ་སྡེའི་ཚིག་འདི་དག་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་དེ་དག་ནི། མནར་བར་འགྱུར། ཤིན་ཏུ་མནར་བར་འགྱུར་རོ།།

O Subhuti, any son or daughter of noble family who takes up a sutra like this, or who holds it, or who reads it, or who comprehends it, will suffer. They will suffer intensely.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། སེམས་ཅན་དེ་དག་གིས་ཚེ་རབས་སྔ་མའི་མི་དགེ་བའི་ལས་ངན་སོང་དུ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བ་གང་དག་བྱས་པ་དག་ཚེ་འདི་ཉིད་ལ་མནར་བས། ཚེ་རབས་སྔ་མའི་མི་དགེ་བའི་ལས་དེ་དག་འབྱང་བར་འགྱུར་ཏེ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་ཀྱང་འཐོབ་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ།།

Why is it so? Because, o Subhuti, such beings are purifying non-virtuous karma from the entire string of their past lives, karma that would have taken them to the three lower realms. As they purify this karma, it causes them to suffer here in this life. As such they will succeed in cleaning away the karma of these non-virtuous deeds of their previous lifetimes, and they will as well achieve the enlightenment of a Buddha.

རབ་འབྱོར། ངས་མངོན་པར་ཤེས་ཏེ། འདས་པའི་དུས་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་པའི་
ཡང་ཆེས་གྲངས་མེད་པ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་
རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་མར་མེ་མཛད་ཀྱི་ཕ་རོལ་གྱི་ཡང་ཆེས་ཕ་རོལ་ན། སངས་
རྒྱས་བྱེ་བ་ཁྲག་ཁྲིག་འབུམ་ཕྲག་བརྒྱད་ཅུ་རྩ་བཞི་དག་བྱུང་བ་ངས་མཉེས་པར་བྱས་
ཏེ། མཉེས་པར་བྱས་ནས་ཐུགས་མ་ཕྱུང་བར་བྱས་ཏེ།

Subhuti, I see this with my powers of clairvoyance. In days long past—over the course of countless eons that are themselves even more than uncountable—far beyond the time even before the time of the One Gone Thus, the Destroyer of the Foe, the Perfect and Totally Enlightened One named "Maker of Light"—there came 840 billion billion Buddhas. And I was able to please them all, and never disturb their hearts.

རབ་འབྱོར། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་དེ་དག་ངས་མཉེས་པར་བྱས་ནས་
ཐུགས་ཕྱུང་བར་མ་བྱས་པ་གང་ཡིན་པ་དང་། ཕྱི་མའི་དུས་ལྔ་བརྒྱ་ཐ་མར་གྱུར་པ་
ན། མདོ་སྡེ་འདི་ལེན་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། ཀློག་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་
པ་གང་ཡིན་པ་ལས། རབ་འབྱོར། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་འདི་ལ་བསོད་ནམས་

ཀྱི་ཕུང་པོ་སྔ་མས་བརྒྱའི་ཆར་ཡང་མི་ཕོད། སྟོང་གི་ཆ་དང་། འབུམ་གྱི་ཆ་དང་། གྲངས་དང་། ཆ་དང་། བགྲང་བ་དང་། དཔེ་དང་། ཟླ་དང་། རྒྱུར་ཡང་མི་བཟོད་དོ། །

But then Subhuti, there are those who, in the days of the last five hundred, will take up this sutra, and they will hold it, and they will read it, and they will comprehend it. And I tell you, o Subhuti, that the great mountains of merit that I collected from pleasing all those Buddhas, all those Conquerors, and from never disturbing their hearts, would not come to a hundredth of the mountains of merit that the ones to come will create. Nor would it come to a thousandth part, nor one part in a hundred thousand, nor any other countable part, any part at all; the difference could never be put in numbers; there is no example I could use; no comparison; no reason at all to attempt any comparison.

རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་དེའི་ཚེ་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དག་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཇི་སྙེད་རབ་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་བའི་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དེ་དག་གི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ངས་བརྗོད་ན། སེམས་ཅན་རྣམས་སྨྱོ་སྨྱོ་པོར་འགྱུར་ཏེ། སེམས་འཁྲུགས་པར་འགྱུར་རོ།།

And suppose, o Subhuti, that I were to describe just how many mountains of virtue would come to be possessed by one of these women or men of noble family, the ones to come who will create those mountains of merit. The living beings who heard me would go mad; their minds would be thrown into chaos.

ཡང་རབ་འབྱོར། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་སྟེ། འདིའི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ཡང་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ཉིད་དུ་རིག་པར་བྱའོ། །

I tell you further, o Subhuti; and you must understand it: this presentation of the Dharma is absolutely inconceivable; and how its power ripens in the future is nothing less than absolutely inconceivable as well.

དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་ཇི་ལྟར་གནས་པར་བགྱི། ཇི་ལྟར་བསྒྲུབ་པར་བགྱི། ཇི་ལྟར་སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བགྱི།

O Conquering One, what of those who have entered well into the way of the bodhisattva? How shall they live? How shall they practice? How should they keep their thoughts?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་འདི་སྙམ་དུ། བདག་གིས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཕུང་པོ་ལྷག་མ་མེད་པའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དབྱིངས་སུ་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླའོ། །དེ་ལྟར་སེམས་ཅན་རྣམས་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླས་ཀྱང་སེམས་ཅན་གང་ཡང་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླས་པར་གྱུར་པ་མེད་དོ། །སྙམ་དུ་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །

And the Conqueror replied,

> Subhuti, this is how those who have entered well into the way of the bodhisattva must think to themselves as they feel the Wish to achieve enlightenment:
>
> > I will bring every single living being to total nirvana, to that realm beyond all grief, where they no longer possess any of the heaps of things that make up a suffering person. Yet even if I do manage to bring all these living beings to total nirvana, there will be no living being at all who was brought to their total nirvana.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱ་ལ། གང་ཟག་གི་བར་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་ཡང་དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱ་བའི་ཕྱིར་རོ།།

> And why is it so? Because, Subhuti, if a bodhisattva were to slip into conceiving of someone as a living being, then we could never call them a "bodhisattva." And so too if they were to slip ino thinking of someone in all the ways up to thinking of them as a person, neither then could we ever call them a "bodhisattva."

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་ཞེས་བྱ་བའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

> Why is it so? Because, Subhuti, there doesn't even exist any such thing as what we have called "those who have entered well into the way of the bodhisattva."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ།

> O Subhuti, what do you think? Was there anything at all which the One Thus Gone ever received from the One Thus Gone called "Maker of Light," which helped bring about my total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha?

དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་ཡང་མ་མཆིས་སོ།།

Thus did the Conqueror speak, and then did the junior monk Subhuti reply to him, as follows:

> O Conqueror, there never could have been anything at all which the One Thus Gone ever received from the One Thus Gone called "Maker of Light" which helped bring about your total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha.

དེ་སྐད་ཅེས་གསོལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །རབ་འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། དེ་

བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་དོ། །

Thus did he speak, and then did the Conqueror reply to the junior monk Subhuti, in the following words:

> O Subhuti, it is thus, and thus is it. There is nothing at all which the One Thus Gone ever received from the One Thus Gone called "Maker of Light" which helped me bring about my total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha.

རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་འགའ་ཞིག་ཡོད་པར་གྱུར་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ཀྱིས་ང་ལ་བྲམ་ཟེའི་ཁྱེའུ། ཁྱོད་མ་འོངས་པའི་དུས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་རོ།། ཞེས་ལུང་མི་སྟོན་པ་ཞིག་ན།

> And if there had been, o Subhuti, anything of the sort where the One Thus Gone reached his total enlightenment, well then the One Gone Thus, "Maker of Light," could never have granted me my final prediction, by saying—
>
> > O child of Brahman family, in days to come you will become One who has Gone Thus, a Destroyer of the Foe, a Totally Enlightened Buddha called "Able One of the Shakyas."

རབ་འབྱོར། འདི་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་པས། དེའི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ཀྱིས་ང་ལ་བྲམ་ཟེའི་ཁྱེའུ། ཁྱོད་མ་འོངས་པའི་དུས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་རོ།
།ཞེས་ལུང་བསྟན་ཏོ། །

But since, o Subhuti, there was nothing of the sort where the One Thus Gone before you now reached his total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha, well then the One Gone Thus named "Maker of Light" did in fact grant me my final prediction, by saying—

> O child of Brahman family, in days to come you will become One who has Gone Thus, a Destroyer of the Foe, a Totally Enlightened Buddha called "Able One of the Shakyas."

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི། ཡང་དག་པ་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་ཚིག་བླ་དྭགས་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

And why is it so? Because, o Subhuti, the very words "One Gone Thus" are an expression that refers to the real nature of things.

རབ་འབྱོར། གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ། །ཞེས་ཟེར་ན། དེ་ལོག་པར་སྨྲ་བ་ཡིན་ནོ། །

Now suppose, o Subhuti, that someone were to say, "The One Gone Thus, the Destroyer of the Foe, the Perfect and Totally Enlightened One, reaches his total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha." This would not be spoken true.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

And why is it so, Subhuti? Because there is no such thing as One Gone Thus reaching their total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha.

རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པ་དེ་ལ་བདེན་པ་ཡང་མེད། རྫུན་པ་ཡང་མེད་དེ། དེ་བས་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་སོ། །ཞེས་གསུང་ངོ་།

Subhuti, this thing—where One Gone Thus has reached their total enlightenment—is something which involves neither anything which is real nor anything which is false. And this is why the Ones Gone Thus have said that "Every existing thing is something of the Buddhas."

།རབ་འབྱོར། ཆོས་ཐམས་ཅད་ཅེས་བྱ་བ་ནི། དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཆོས་མེད་པ་ཡིན་
ཏེ། དེ་བས་ན། ཆོས་ཐམས་ཅད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཞེས་བྱའོ། །

And when we speak of "every existing thing," o Subhuti, we are talking about every existing thing that has no existence. And this is, in fact, why we can call them "every existing thing" and say that they are "something of the Buddhas."

རབ་འབྱོར། འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན། མི་ཞིག་ལུས་དང་ལྡན་ཞིང་ལུས་ཆེན་པོར་
གྱུར་པ་བཞིན་ནོ། །

You can think, o Subhuti, of the illustration of a person with a body, whose body becomes larger.

ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་
གཤེགས་པས་མི་ཞིག་ལུས་དང་ལྡན་ཞིང་ལུས་ཆེན་པོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་དེ།
དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ལུས་མ་མཆིས་པར་གསུངས་ཏེ། དེས་ན། ལུས་དང་ལྡན་
ཞིང་ལུས་ཆེན་པོ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And then the junior monk Subhuti spoke again:

> O Conqueror, the One Gone Thus has just spoken of a person with a body, whose body becomes larger. This same body, the One Thus Gone has also stated, is a body that could never exist. And this is precisely why we can call them a "person with a body," or "a larger body."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་འདི་སྐད་དུ། བདག་གིས་སེམས་ཅན་རྣམས་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླའོ། །ཞེས་ཟེར་ན། དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱའོ། །དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། གང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་བྱ་བའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ།

And then the Conqueror spoke again:

> O Subhuti, this is how it is. Suppose some bodhisattva were to say, "I will bring all living beings to total nirvana." We could never then call them a "bodhisattva." Why is it so? Subhuti, do you think there is any such thing as what we call a "bodhisattva?"

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་མཆིས་ལགས་སོ།།

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, no such thing could ever be.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། དེ་བས་ན། དེ་བཞིན་
གཤེགས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ནི། སེམས་ཅན་མེད་པ། སྲོག་མེད་པ། གང་ཟག་
མེད་པའོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

The Conqueror then said,

> This is why, o Subhuti, that the One Thus Gone says that all existing things are such that no living being exists, and nothing that lives exists, and no person exists.

རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། བདག་གིས་ཞིང་
བཀོད་པ་རྣམས་བསྒྲུབ་བོ། །ཞེས་ཟེར་ན། དེ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་བརྗོད་པར་བྱའོ།
།དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་
དེ་ནི། དེ་དག་བཀོད་པ་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ།
དེས་ན་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞེས་བྱའོ། །

> And suppose, o Subhuti, that some bodhisattva were to say, "I am working to bring about my paradise." That would not be spoken rightly. Why is it so? Because, o Subhuti, that paradise that you are working to bring about when you say "I am working to bring about my paradise" is something that the One Thus Gone has said that you could never bring about. And this is precisely why we can call them "paradises to bring about."

རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་ཆོས་རྣམས་ནི། བདག་མེད་པའོ། །ཆོས་རྣམས་ནི། བདག་མེད་པའོ། །ཞེས་མོས་པ་དེ་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ། །ཞེས་བརྗོད་དོ། །

> And suppose again, o Subhuti, that there were a bodhisattva who believed that no existing object has a self, that "no existing object has a self." This now is a person that the One Thus Gone, the Destroyer of the Foe, the Perfect and Totally Enlightened One would call a bodhisattva: a "bodhisattva."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཤའི་སྤྱན་མངའའམ།

> O Subhuti, what do you think? Does the One Thus Gone possess the eyes of flesh?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟ་ལགས་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཤའི་སྤྱན་མངའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is indeed so: the One Thus Gone does possess the eyes of flesh.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ལྷའི་སྤྱན་མངའའམ།

And the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Does the One Thus Gone possess the eyes of a god?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟ་ལགས་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ལྷའི་སྤྱན་མངའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is indeed so: the One Thus Gone does possess the eyes of a god.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྤྱན་མངའམ།

And the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Does the One Thus Gone possess the eyes of wisdom?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟ་ལགས་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྤྱན་མངའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is indeed so: the One Thus Gone does possess the eyes of wisdom.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཆོས་ཀྱི་སྤྱན་མངའམ།

And the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Does the One Thus Gone possess the eyes of all things?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟ་ལགས་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཆོས་ཀྱི་སྤྱན་མངའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is indeed so: the One Thus Gone does possess the eyes of all things.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྤྱན་མངའམ།

And then the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Does the One Thus Gone possess the eyes of an Enlightened Being?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟ་ལགས་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྤྱན་མངའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is indeed so: the One Thus Gone does possess the eyes of an Enlightened Being.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གངྒཱ་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་གངྒཱ་ཀླུང་ཡང་དེ་སྙེད་དུ་གྱུར་ལ། དེ་དག་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་དེ་སྙེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་སུ་གྱུར་ན། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་དེ་དག་ཅི་མང་བ་ཡིན་ནམ།

Then the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Suppose you had a quantity of Ganges Rivers equal themselves in number to the number of drops of water in the Ganges River. And suppose that every one of the drops of water in all these rivers became a separate planet. Would this be very many planets?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟ་ལགས་ཏེ། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་དེ་དག་མང་བ་ལགས་སོ།།

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is indeed so: that would be a great many planets.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་དེ་དག་ན་སེམས་ཅན་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་དེ་དག་གི་བསམ་པ་ཐ་དད་པའི་སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ངས་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ།།

And the Conqueror said,

> O Subhuti, I know, perfectly, the separate mindstreams—each of the thoughts—that each of the total number of living beings in each of these planets possesses.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ཞེས་བྱ་བ་ནི། དེ་རྒྱུན་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ཞེས་བྱའོ།།

> Why is it so? Because, o Subhuti, that thing we call a "mindstream" is a mindstream that the One Thus Gone has said does not even exist. And this is precisely why we can call it a "mindstream."

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། འདས་པའི་སེམས་ཀྱང་དམིགས་སུ་མེད། མ་འོངས་པའི་སེམས་ཀྱང་དམིགས་སུ་མེད། ད་ལྟར་བྱུང་བའི་སེམས་ཀྱང་དམིགས་སུ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

> And why is it so? Because, o Subhuti, a mind which is past is non-existent. And a mind in the future is non-existent. And a mind that is going on at the present is non-existent as well.

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གང་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་ཡོངས་སུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་སྦྱིན་པ་བྱིན་ན། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དེ། གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་མང་དུ་བསྐྱེད་དམ།

> O Subhuti, what do you think? Suppose someone were to take all the planets of this great world system, a system with a thousand of a thousand of a thousand planets, and cover them all with the seven kinds of precious substances, and offer them to someone. Would that son or daughter of noble family create many great mountains of merit from such a deed?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། མང་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། མང་ལགས་སོ།།

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, many would it be. O You who have Gone to Bliss, it would be many.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དེ། གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་མང་དུ་བསྐྱེད་དོ། །རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོར་གྱུར་ན། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མི་གསུང་ངོ། །

The Conqueror said,

> O Subhuti, thus it is, and thus is it. That son or daughter of noble family would indeed create many great mountains of merit from such a deed. And yet, o Subhuti, if these great mountains of merit were in fact great mountains of merit, then the One Thus Gone would never call these great mountains of merit "great mountains of merit."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ།

> O Subhuti, what do you think? Should we ever consider someone One Gone Thus simply because they have attained the physical form of an Enlightened Being?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་ཏེ། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པ། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ཞེས་བགྱི་བ་ནི། དེ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is not so: we should never consider someone One Gone Thus simply because they have attained the physical form of an Enlightened Being. And why is it so? Because, o Conqueror, the attainment of the physical form of an Enlightened Being—this thing we call the "attainment of the physical form of an Enlightened Being"—is an attainment that the One Thus Gone has said could never exist. And this is precisely why we can even call it the "attainment of the physical form of an Enlightened Being."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས།
མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ།

Then the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Should we ever consider someone One Gone Thus simply because they possess the exquisite marks of an Enlightened Being?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་ཏེ། མཚན་
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། དེ་
བཞིན་གཤེགས་པས་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་གང་གསུངས་པ་དེ། མཚན་ཕུན་
སུམ་ཚོགས་པ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ།
དེས་ན། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is not so: we should never consider someone One Gone Thus simply because they possess the exquisite marks of an Enlightened Being. And why is it so? Because the marks of an Enlightened Being which have been described by the One Gone Thus are marks of an Enlightened Being that the One Gone Thus has said could never exist. And this is precisely why we can even call them "marks of an Enlightened Being."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འདི་སྙམ་དུ། ངས་ཆོས་བསྟན་ཏོ་ཞེས་དགོངས་སོ། །སྙམ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་ལྟར་མི་བལྟ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བསྟན་པ་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་དོ། །

And the Conqueror said,

> O Subhuti, what do you think? Does the One Thus Gone ever think to himself, "Now I will teach the Dharma?" If you think he does, then I tell you, o Subhuti, that you should never look at it that way, for there doesn't exist any Dharma that the One Thus Gone ever teaches.

རབ་འབྱོར། སུ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་བསྟན་ཏོ། །ཞེས་ཟེར་ན། རབ་འབྱོར། དེ་ནི། མེད་པ་དང་། ལོག་པར་ཟིན་པས་ང་ལ་སྐུར་བར་འགྱུར་རོ། །

> Subhuti, anyone who ever says that "The One Thus Gone teaches the Dharma" is talking about something that does not even exist; they are completely mistaken, and they are denying who I am.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། ཆོས་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་དམིགས་པར་འགྱུར་
བའི་ཆོས་བསྟན་པ་ཆོས་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ། གང་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

> Why is it so? Because, o Subhuti, the teaching of the Dharma that you are thinking of when you say "teaching of the Dharma" is a "teaching of the Dharma" that does not exist at all.

དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་གསོལ་ཏོ།
།བཅོམ་ལྡན་འདས། མ་འོངས་པའི་དུས་ན་སེམས་ཅན་གང་དག་འདི་ལྟ་བུའི་ཆོས་
བསྟན་པ་འདི་ཐོས་ནས་མངོན་པར་ཡིད་ཆེས་པར་འགྱུར་བ་མཆིས་སམ།

And then the junior monk again addressed the Conqueror, in the following words:

> O Conqueror, will there be, in days to come, any living being who ever hears a teaching of the Dharma like this and who believes completely what it says?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། དེ་དག་ནི། སེམས་ཅན་
ཡང་མ་ཡིན། སེམས་ཅན་མེད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་
འབྱོར། སེམས་ཅན་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་དག་སེམས་

ཅན་མེད་པར་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། སེམས་ཅན་རྣམས་ཞེས་བྱའོ། །

And the Conqueror replied,

> O Subhuti, such beings will not be living beings, nor will they not be a living being. Why is it so? Because, o Subhuti, the things we call "living beings" are living beings that the Ones Gone Thus have said are not. And that is precisely why we can call them "living beings."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ།

> O Subhuti, what do you think? Is there any such thing as Ones Gone Thus reaching their total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha?

ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མ་མཆིས་ལགས་སོ།།

The junior monk Subhuti replied,

> O Conqueror, there could never be any such thing as the Ones Gone Thus reaching their total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་
བཞིན་ཏེ། དེ་ཆོས་ཅུང་ཟད་ཀྱང་མེད་ཅིང་མི་དམིགས་ཏེ། དེས་ན། བླ་ན་མེད་པ་
ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཅེས་བྱའོ། །

And then the Conqueror said,

> O Subhuti, thus it is, and thus is it. There is no such thing, not in the least: it is something non-existent. And that is precisely why we can even call it the "unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha."

ཡང་རབ་འབྱོར། ཆོས་དེ་ནི། མཉམ་པ་སྟེ། དེ་ལ་མི་མཉམ་པ་གང་ཡང་མེད་
པས་དེས་ན། བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཅེས་བྱའོ། །བླ་ན་
མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་དེ་ནི། བདག་མེད་པ་དང་། སེམས་
ཅན་མེད་པ་དང་། སྲོག་མེད་པ་དང་། གང་ཟག་མེད་པར་མཉམ་པ་སྟེ། དགེ་བའི་
ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་མངོན་པར་རྫོགས་པར་འཚང་རྒྱའོ། །

> I say to you further, o Subhuti, that this thing too is completely equal; there is nothing at all about it which is not equal. This too is precisely why we can call it the "unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha." This unsurpassed, perfect, and total state of a Buddha is "completely equal" in being something without a self, and without a living being, and without something that lives, and without any person. Every single thing which is virtue leads to this total enlightenment.

རབ་འབྱོར། དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། དེ་དག་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་མེད་པ་ཉིད་དུ་གསུངས་ཏེ། དེས་ན་དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱའོ། །

O Subhuti, the One Gone Thus has said that these same things of virtue that we are talking about when we speak of "things of virtue" are things of virtue that don't even exist. And this is precisely why we can call them "things of virtue."

ཡང་རབ་འབྱོར། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་རིའི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་གང་དག་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་དེ་ཙམ་གྱི་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱི་ཕུང་པོ་མངོན་པར་བསྡུས་ཏེ་སྦྱིན་པ་བྱིན་པ་བས།

And I say to you further, o Subhuti: think of all the number of universal mountains that you would find on all the planets of this great world system: a system with a thousand of a thousand of a thousand planets. And suppose that some daughter or son of noble family were to pile together the same number of heaps of the seven precious things, each heap the same size as the mountain, and offer it as a gift to someone.

གང་གིས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་འདི་ལས་ཐ་ན་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཙམ་བཟུང་ནས་གཞན་དག་ལ་ཡང་བསྟན་ན། རབ་འབྱོར། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་འདི་ལ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་སྔ་མ་དེས་བརྒྱའི་ཆར་ཡང་མི་ཕོད་པ་ནས་རྒྱུའི་བར་དུ་ཡང་ཉེ་བར་མི་བཟོད་དོ། །

Suppose that someone else were to take up, and teach to others, even so little as a single verse of four lines from this perfection of wisdom. I tell you, o Subhuti, that the mountain of created by the first person would not come to even a hundredth part of the mountain of merit created by the second; it would not come to any of the parts we spoke of before, all the way up to saying that there would be no reason to attempt any comparison between the two.

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འདི་སྙམ་དུ། ངས་སེམས་ཅན་རྣམས་དཀྲོལ་ལོ་ཞེས་དགོངས་སོ། །སྙམ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་དེ་ལྟར་མི་བལྟའོ། །དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བཀྲོལ་བའི་སེམས་ཅན་དེ་དག་གང་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

Subhuti, what do you think? Do the Ones Thus Gone ever think to himself, "I am going to free all living beings"? If you think that they do, then I tell you, o Subhuti, you should never look at it like this. And why is it so? Because, o Subhuti, there is no living being at all that Those Gone Thus could ever free.

རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སེམས་ཅན་གང་ལ་ལ་ཞིག་བཀྲོལ་བར་གྱུར་ན། དེ་ཉིད་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར། སེམས་ཅན་དུ་འཛིན་པ་དང་། སྲོག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་རོ།།

And if, o Subhuti, the One Gone Thus ever did free some living being, then he would be grasping to some self of the One Gone Thus, and to some living being, or to something that lives, or to some person of the One Gone Thus.

རབ་འབྱོར། བདག་ཏུ་འཛིན་ཅེས་བྱ་བ་ནི། དེ་འཛིན་པ་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ན།
དེ་ཡང་བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་བཟུང་ངོ་། །

And the One Gone Thus, o Subhuti, has said that this very act that we call "grasping to some self" is a grasping to a self that does not even exist. It is, in fact, something that common beings, those who are still children, grasp to.

རབ་འབྱོར། བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། དེ་དག་སྐྱེ་བོ་མེད་པ་ཉིད་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཏེ། དེས་ན། བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཞེས་བྱའོ། །

And these same common beings, o Subhuti, those who are still children, are beings that the One Gone Thus has said never existed at all. And that's precisely why we can call them "common beings."

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ།

O Subhuti, what do you think? Should we consider someone One Gone Thus simply because they possess exquisite marks?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་ཏེ། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is not so: we should never consider someone One Gone Thus simply because they possess the exquisite marks of One Gone Thus.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །རབ་འབྱོར། གལ་ཏེ་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་གྱུར་ན། འཁོར་ལོས་བསྒྱུར་བའི་རྒྱལ་པོ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་འགྱུར་ཏེ། དེ་བས་ན། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །

And the Conqueror said,

> O Subhuti, thus it is, and thus is it. We should never consider someone the One Gone Thus just because they possess exquisite marks. If we were, Subhuti, to consider someone One Gone Thus simply because they possessed exquisite marks, then a Wheel Emperor would have to be One Gone Thus. As such, we should never consider someone One Gone Thus simply because they possess exquisite marks.

དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་དོན་བདག་གིས་འཚལ་བ་ལྟར་ན། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མི་བལྟའོ། །

Then the junior monk Subhuti addressed the Conqueror in the following words:

> As far as I grasp the thrust of what the Conqueror has said, we should never consider someone One Gone Thus simply because they possess exquisite marks.

དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དེའི་ཚེ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདི་དག་བཀའ་སྩལ་ཏོ།

> །གང་དག་ང་ལ་གཟུགས་སུ་མཐོང་།
> །གང་དག་ང་ལ་སྒྲར་ཤེས་པ།
> །ལོག་པར་སྤོང་བས་ཞུགས་པ་སྟེ།
> །སྐྱེ་བོ་དེ་དག་ང་མི་མཐོང་།

At this point then the Conqueror spoke the following lines of verse:

> Whoever sees me in things you can see,
> Whoever knows me in sounds to hear,
> Is living in error, has given me up;
> People like this cannot see me at all.

> །སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་ཆོས་ཉིད་བལྟ།
> །འདྲེན་པ་རྣམས་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ།
> །ཆོས་ཉིད་ཤེས་པར་བྱ་མིན་པས།
> །དེ་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་མི་ནུས། །

See that Buddhas are the nature of things.
Our guides are the Dharma bodies.
Those for whom this nature of things
Is beyond the things they know
Will never be able to know.

རབ་འབྱོར། འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་སོ། །སྙམ་དུ་འཛིན་ན། རབ་འབྱོར། ཁྱོད་ཀྱིས་དེ་ལྟར་མི་བལྟ་སྟེ། རབ་འབྱོར། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པ་མེད་དོ། །

O Subhuti, what do you think? Suppose a person thought to themselves that someone was One Gone Thus, a Destroyer of the Foe, a Perfect and Total Buddha, just because they possessed the exquisite marks of an Enlightened Being. Subhuti, you should never think the way they do. This is because, Subhuti, of the fact that there is no such thing as the exquisite marks meaning that One Gone Thus, a Destroyer of the Foe, a Perfect and Total Buddha, has reached their total enlightenment within the unsurpassed, perfect, and total state of an Enlightened Being.

རབ་འབྱོར། འདི་སྙམ་དུ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ལ་ལ་ཞིག་རྣམ་པར་བཤིག་གམ། ཆད་པར་བཏགས་པ་སྙམ་དུ་འཛིན་ན། རབ་འབྱོར། དེ་ལྟར་མི་བལྟ་སྟེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་

པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་གང་ཡང་རྣམ་པར་བཤིག་པའམ། ཆད་པར་བཏགས་པ་མེད་དོ། །

O Subhuti, suppose you were to think to yourself that those who have entered well into the way of the bodhisattva ever deny any particular thing that exists, or that they imagine that there is nothing which exists. You should never, Subhuti, think that this is so. Those who have entered well into the way of the bodhisattva never deny any particular thing, nor do they imagine that there is nothing which exists.

ཡང་རབ་འབྱོར། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་གིས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་གང་གཱ་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་དག་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་རབ་ཏུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་སྦྱིན་པར་བྱིན་པ་བས།

And I say to you again, o Subhuti: Suppose that some son or daughter of noble family were to take planets equal in number to the drops of water in the Ganges River, and cover them with the seven kinds of precious things, and offer it as a gift to someone.

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་ཆོས་རྣམས་བདག་མེད་ཅིང་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ལ་བཟོད་པ་ཐོབ་ན། དེ་ཉིད་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཆེས་མང་དུ་བསྐྱེད་དོ།།

Suppose on the other hand that a particular bodhisattva were able to gain the state of mastery towards the fact that no object in the universe has any self-nature, nor ever begins. This second person would create from his act mountains of merit that are infinitely greater than those of the first.

ཡང་རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་
གཟུང་བར་མི་བྱའོ། །

I say to you again, o Subhuti, that bodhisattvas never gather into themselves great mountains of merit.

ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། བྱང་ཆུབ་སེམས་
དཔས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་མི་བགྱི་ལགས་སམ།

And the junior monk Subhuti then said,

O Conqueror, do you mean to say that bodhisattvas should never try to gather into themselves great mountains of merit?

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། ཡོངས་སུ་གཟུང་མོད་ཀྱི།
ལོག་པར་མི་གཟུང་སྟེ། དེས་ན། ཡོངས་སུ་གཟུང་བ་ཞེས་བྱའོ། །

And the Conqueror replied,

Of course they should gather them in, Subhuti. But they should never gather them in in the wrong way. And this is precisely why we can call it "gathering them in."

རབ་འབྱོར། གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བཞུད་དམ།
བྱོན་ཏམ། བཞེངས་སམ། བཞུགས་སམ། མནལ་བར་མཛད་དོ། །ཞེས་དེ་སྐད་
ཟེར་ན། དེས་ནི་ངས་བཤད་པའི་དོན་མི་ཤེས་སོ།།

And suppose, o Subhuti, that someone were to say that "the One Thus Gone goes, and comes; and he stands, and sits; and he lies down as well." Such a person has failed to understand what I am teaching you here.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི། གང་ཡང་མ་བཞུད། གང་ནས་ཀྱང་མ་བྱོན་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཞེས་བྱའོ། །

Why is it so, Subhuti? Because the one we call "One Thus Gone" neither goes anywhere nor comes from anywhere. And this is precisely why we can call them "Ones Gone Thus, Destroyers of the Foe, Perfect and Totally Enlightened Ones."

ཡང་རབ་འབྱོར། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་རྣམས་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་དེ་དག་འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་བཞིན་དུ་ཕྱེ་མར་བྱས་ན། རབ་འབྱོར། འདི་ཅི་སྙམ་དུ་སེམས། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་དེ་མང་བ་ཡིན་ནམ།

And I say again to you, Subhuti. Suppose some daughter or son of noble family were to take all the atoms of dust that made up all the planets in the great world system, of a thousand of a thousand of a thousand planets. And suppose for example that they were to crush each of these atoms into a pile of even tinier atoms that were equal in number to all these atoms of the planets.

What do you think, Subhuti? Would the tiny atoms in these piles be very many?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་དེ་ལྟར་ལགས་ཏེ། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་དེ་མང་བ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། གལ་ཏེ་ཚོགས་ཤིག་མཆིས་པར་གྱུར་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་ཞེས་བཀའ་མི་སྩོལ་བའི་སླད་དུའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it is so: the tiny atoms in those piles would be very great in number. And why is it so? Because, o Conqueror, if such a pile were even possible, then the Conqueror would never have even bothered to mention any piles of tiny atoms.

དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་ཞེས་གང་གསུངས་པ་དེ་ཚོགས་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་ཞེས་བགྱིའོ། །

> And why is it so? Because the One Thus Gone has said that the "piles of tiny atoms" described by the Conqueror are piles that could never exist. And this is precisely why we can call them "piles of tiny atoms."

དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཞེས་གང་གསུངས་པ་དེ། ཁམས་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཏེ། དེས་ན། སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཞེས་བགྱིའོ། །

And the One Thus Gone has also said that those "planets in a great world system, a system of a thousand of a thousand of a thousand planets," are planets that could never exist. This is precisely why we can call them "planets in a great world system, a system of a thousand of a thousand of a thousand planets."

དེ་ཅིའི་སྐད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། གལ་ཏེ་ཁམས་ཤིག་མཆིས་པར་གྱུར་ན། དེ་ཉིད་རིལ་པོར་འཛིན་པར་འགྱུར་བའི་སྐད་དུའོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་རིལ་པོར་འཛིན་པར་གང་གསུངས་པ་དེ། འཛིན་པ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཏེ། དེས་ན། རིལ་པོར་འཛིན་པ་ཞེས་བགྱིའོ། །

Why is it so? Because, o Conqueror, if there were any such thing as a planet, then one would have to be grasping to it as one whole solid thing. And the One Thus Gone has said that the "tendency to grasp things as one whole solid thing" described by the One Thus Gone is a kind of grasping that could never exist anyway. And this is precisely why we can call it "grasping something as a whole solid thing."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། རིལ་པོར་འཛིན་པ་ཉིད་ནི། ཐ་སྙད་དེ། ཆོས་དེ་ནི། བརྗོད་དུ་མེད་པ་ཡིན་ན། དེ་ཡང་བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་བཟུང་ངོ། །

And then the Conqueror said,

O Subhuti, this very tendency to grasp things as one whole solid thing is nominal; the thing is beyond all words. Nonetheless those who are still children—common beings—hold on to it.

རབ་འབྱོར། གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ཏུ་ལྟ་བར་གསུངས་ཤིང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སེམས་ཅན་དུ་ལྟ་བ་དང་། སྲོག་ཏུ་ལྟ་བ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་ལྟ་བར་གསུངས་སོ། །ཞེས་ཟེར་ན། རབ་འབྱོར། དེ་ཡང་ཡང་དག་པར་སྨྲ་བས་སྨྲ་བ་ཡིན་ནམ།

> And suppose, o Subhuti, that someone were to say: "The One Thus Gone talks about seeing something as a self. The One Thus Gone talks about seeing something as a living being. The One Thus Gone talks about seeing something as something that lives. And the One Thus Gone talks too about seeing something as a person." Do you think, Subhuti, that this would ever be said by someone who was speaking correctly?

རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་པ། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ། དེ་ནི། མ་ལགས་སོ། །དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ཏུ་ལྟ་བར་གང་གསུངས་པ་དེ། ལྟ་བ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན། བདག་ཏུ་ལྟ་བ་ཞེས་བགྱིའོ། །

And Subhuti respectfully replied,

> O Conqueror, it would not be so. O You who have Gone to Bliss, that would not be so. And why is it so? Because, o Conqueror, the One Gone Thus has said that this same seeing something as a self described by the One Gone Thus is a way of seeing things that could never exist anyway. And this is precisely why we can call it "seeing something as a self."

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་འདི་ལྟར་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཤེས་པར་བྱ། བལྟ་བར་བྱ། མོས་པར་བྱ་སྟེ། ཅི་ནས་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་པ་ལ་ཡང་མི་གནས་པ་དེ་ལྟར་མོས་པར་བྱའོ། །

Then the Conqueror said,

> O Subhuti, this is how those who have entered well into the way of the bodhisattva should understand every single object in the universe. This is how they should see these things; this is how they should think of them. They should never live in a way where they conceive of anything as an object at all, and thus should they think of things.

དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར། ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། འདུ་ཤེས་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན། ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་ཞེས་བྱའོ། །

> Why is it so? Because, o Subhuti, the One Thus Gone has said that conceiving of something as an object, this thing we call "conceiving of something as something," is a conception that does not exist anyway. And this is precisely why we can call it "conceiving of something as something."

ཡང་རབ་འབྱོར། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་གང་གིས་འཇིག་
རྟེན་གྱི་ཁམས་དཔག་ཏུ་མེད་ཅིང་གྲངས་མེད་པ་དག་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་བདུན་གྱིས་རབ་
ཏུ་གང་བར་བྱས་ཏེ་སྦྱིན་པ་བྱིན་པ་བས།

And I say to you again, o Subhuti: Suppose some great bodhisattva were to take a countless number of planets, a number of planets beyond all calculation, and cover them with the seven kinds of precious things, and offer them as a gift to someone.

རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་གིས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་འདི་
ལས་ཐ་ན་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཙམ་བླངས་ནས་འཛིན་ཏམ། ཀློག་
གམ། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་དམ། གཞན་དག་ལ་ཡང་རྒྱ་ཆེར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་
སྟོན་ན། དེ་ཉིད་གཞི་དེ་ལས་བསོད་ནམས་མང་དུ་གྲངས་མེད་དཔག་ཏུ་མེད་པ་
བསྐྱེད་དོ། །

Suppose on the other hand that some son or daughter of noble family were to take up even so little as a single verse of four lines from this perfection of wisdom, or hold it, or read it, or comprehend it, or teach it to others in detail, and accurately. They would from this act create infinitely more great mountains of merit, beyond all count, and beyond all calculation.

ཇི་ལྟར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་ཅེ་ན། ཇི་ལྟར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་མི་སྟོན་པ་དེ་
བཞིན་དུ་སྟེ། དེས་ན། ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་པ་ཞེས་བྱའོ། །

And what would it be, to teach this perfection accurately to others? It would be just the same as not teaching it to others. And that is precisely why we can call it "teaching it to others, accurately."

།སྐར་མ་རབ་རིབ་མར་མེ་དང་།
།སྒྱུ་མ་ཟིལ་བ་ཆུ་བུར་དང་།
།རྨི་ལམ་གློག་དང་སྤྲིན་ལྟ་བུ།
།འདུས་བྱས་དེ་ལྟར་བལྟ་བར་བྱ། །

See anything
Brought about by causes
As like a star,
An obstruction of the eye,
A lamp, an illusion,
The dew, or a bubble;
A dream, or lightning,
Or else a cloud.

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ནས་གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་དག་དང་། འཁོར་བཞི་པོ་དགེ་སློང་དང་། དགེ་སློང་མ་དང་། དགེ་བསྙེན་དང་། དགེ་བསྙེན་མ་དེ་དག་དང་།

When the Conqueror had spoken these words, then the elder Subhuti rejoiced. And so did the bodhisattvas there rejoice, and all four groups of disciples—the monks, and the nuns, and the men with lifetime vows, and the women with lifetime vows.

ལྷ་དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དང་། དྲི་ཟར་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་ཡི་རང་སྟེ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་པ་ལ་མངོན་པར་བསྟོད་དོ། །

The entire world rejoiced: the gods, and humans, and near-gods, and spirits too. They rejoiced, and they sang the praises of what the Conquering One had spoken.

འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་རྫོགས་སོ།

This then is the conclusion of *"The Diamond Cutter," An Exalted Sutra of the Greater Way on the Perfection of Wisdom.*

The translation of this sutra from Sanskrit into Tibetan, and its update into the newer translation standard, were completed by the Indian master Shilendra Bodhi and Yeshe De.

The translation from Tibetan into English was completed by the American geshe Lobsang Chunzin, Michael Roach, with the assistance of the American woman with lifetime vows, Christie McNally, in the gardens of Prince Jeta, during the opening days of the third millenium after Christ.

It was translated at the request of the holy Salim Lee.